Original Article Open Access

Child Rights Journal

2024; 5(20): 33-44

Journal Homepage: http://childrightsjournal.ir

International ThinkTank of Human Dignity | The Iranian Association of Medical Law | The Iranian Association of Child Rights

Empowering Tomorrow's Workforce: A Comprehensive Analysis of Protecting the Rights of Working Children in Iran

Seyyed Hamid Hosseini[1*], Seyedeh Mahshid Miri Balajorshari[1]

1. Department of Law, Lahijan Branch, Islamic Azad University, Lahijan, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: This study presents a comprehensive analysis of the protection of child laborers' rights in Iran, focusing on the challenges and opportunities for empowering tomorrow's workforce. The context of child labor in Iran is shaped by a complex interaction of socio-economic factors, cultural norms and legal frameworks that influence the lived experiences of working children. The aim of this research is to assess the effectiveness of current policies and practices in safeguarding the rights of child laborers, with a special emphasis on identifying areas for improvement and intervention.

Method: This study adopts a qualitative approach and utilizes case studies to provide an in-depth understanding of the issue and to explore the dynamics of child labor in the Iranian context.

Results: The findings indicate that although Iran has taken significant legislative steps to protect child laborers, enforcement mechanisms remain weak, resulting in widespread violations of their rights. Furthermore, limited access to education exacerbates the challenges faced by child workers and perpetuates cycles of poverty and inequality.

Conclusion: The study highlights the urgent need for targeted interventions and policy reforms to address the legal and social challenges confronting child laborers in Iran. Strengthening enforcement mechanisms, expanding access to education and promoting social welfare programs can help build a more inclusive and equitable society in which all children have the opportunity to thrive and contribute to the future workforce.

Keywords: Empowerment; Vulnerable Population; Legal Framework; Social Welfare

Corresponding Author: Seyyed Hamid Hosseini; **Email:** seyyed.hamid.hosseini40@gmail.com

Received: July 25, 2023; **Accepted:** November 02, 2023

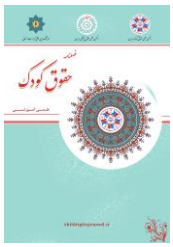
Please cite this article as:

Hosseini SH, Miri Balajorshari SM. Empowering Tomorrow's Workforce: A Comprehensive Analysis of Protecting the Rights of Working Children in Iran. Child Rights Journal. 2024; 5(20): 33-44.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-16]

This Open Access Article Distributed under the Terms of the Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0 (CC BY-NC 4.0)

مقاله پژوهشی
دسترسی آزاد

فصلنامه حقوق کودک

دوره پنجم، شماره بیستم، زمستان ۱۴۰۲، صفحات ۴۴-۳۳

Journal Homepage: http://childrightsjournal.ir

توانمندسازی نیروی کار فردا: تحلیلی جامع از حمایت از حقوق کودکان کار در ایران

سیدحمید حسینی[1]*، سیده مهشید میری بالاجورشری[1]

۱. گروه حقوق، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، لاهیجان، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: پژوهش حاضر به ارائه تحلیلی جامع از حمایت از حقوق کودکان کار در ایران می‌پردازد، با تمرکز بر چالش‌ها و فرصت‌های توانمندسازی نیروی کار فردا. زمینه کار کودکان در ایران با تعامل پیچیده‌ای از عوامل اجتماعی ـ اقتصادی، هنجارهای فرهنگی و چهارچوب‌های قانونی مشخص می‌شود که تجارب کودکان کار را شکل می‌دهد. هدف این پژوهش بررسی اثربخشی سیاست‌ها و شیوه‌های موجود در صیانت از حقوق کودکان کار با تأکید ویژه بر شناسایی زمینه‌های بهبود و مداخله است.

روش: این مطالعه با بهره‌گیری از رویکرد کیفی و استفاده از مطالعات موردی، به بررسی عمیق موضوع پرداخته و تلاش می‌کند درکی دقیق و جامع از وضعیت کودکان کار در ایران ارائه دهد.

یافته‌ها: یافته‌ها حاکی از آن است که با وجود تلاش‌های قانونی ایران برای حمایت از کودکان کار، ضعف در مکانیسم‌های اجرایی منجر به نقض گسترده حقوق این کودکان شده است. همچنین عدم دسترسی کافی به آموزش، چالش‌های این کودکان را تشدید کرده و موجب تداوم چرخه‌های فقر و نابرابری شده است.

نتیجه‌گیری: این پژوهش بر ضرورت مداخلات هدفمند و اصلاح سیاست‌ها برای رفع چالش‌های حقوقی و اجتماعی کودکان کار در ایران تأکید می‌کند. تقویت مکانیسم‌های اجرایی، گسترش آموزش و ارتقای برنامه‌های رفاه اجتماعی می‌تواند به ایجاد جامعه‌ای عادلانه‌تر و توانمندتر برای مشارکت همه کودکان در نیروی کار آینده منجر شود.

واژگان کلیدی: توانمندسازی؛ جمعیت آسیب‌پذیر؛ چهارچوب قانونی؛ رفاه اجتماعی

نویسنده مسئول: سیدحمید حسینی؛ **پست الکترونیک:** seyyed.hamid.hosseini40@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۰۳؛ **تاریخ پذیرش:** ۱۴۰۲/۰۸/۱۱

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Hosseini SH, Miri Balajorshari SM. Empowering Tomorrow's Workforce: A Comprehensive Analysis of Protecting the Rights of Working Children in Iran. Child Rights Journal. 2024; 5(20): 33-44.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-16]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

مقدمه

ایران با وجود پیشرفت‌های چشم‌گیری در زمینه‌های مختلف، همچنان با چالش‌های جدی در حوزه حقوق کودکان رو به رو است. یکی از این چالش‌ها، پدیده کودکان کار است که به دلایل متعددی از جمله فقر، بیکاری، کمبود امکانات آموزشی و عدم دسترسی به خدمات اجتماعی، ریشه دوانده است. کودکان کار نه‌تنها از حقوق اولیه خود محروم می‌شوند، بلکه در معرض خطرات متعدد جسمی، روحی و اجتماعی نیز قرار می‌گیرند (۱).

آمارها نشان می‌دهد که میلیون‌ها کودک در ایران در معرض کار اجباری، غیر قانونی قرار دارند. بیشترین موارد استفاده از کودکان در بخش‌های نیمه‌رسمی و غیر رسمی به عنوان نیروی کار رخ می‌دهد. کودکان کار غالباً به دلیل فقر، ناتوانی اقتصادی خانواده و عدم دسترسی به تحصیلات معمولی مجبور به کار تحت شرایط سخت و ناخوشایند هستند (۲). حقوق کودکان کار به عنوان اعضای آسانسور اجتماعی و اقتصادی جامعه به حساب می‌آیند. حمایت از حقوق این گروه از جامعه نه‌تنها مسئولیت اخلاقی و اجتماعی است، بلکه به عنوان یک اصل اساسی و ایجادکننده پایه‌های پایداری اجتماعی و اقتصادی مورد توجه قرار می‌گیرد (۳).

حمایت از حقوق کودکان کار امری حیاتی و ضروری است که نه‌تنها برای بهبود شرایط زندگی کودکان، بلکه برای توسعه پایدار و پایه‌گذاری اجتماعی و اقتصادی یک کشور اهمیت دارد. ایران به عنوان یکی از کشورهای در حال توسعه، با تعداد زیادی از کودکان کاری مواجه است و بنابراین حمایت از حقوق این گروه از جامعه امری حیاتی است. کودکان کار در ایران همواره یکی از چالش‌های جدی برای جامعه بوده‌اند. در حال حاضر، حمایت از حقوق کودکان کار در ایران بسیار اهمیت دارد. مراکز توانمندسازی کودکان کار باید به تقویت حقوق آن‌ها متمرکز شوند. این کودکان نیاز به محیطی امن و حفاظتی دارند تا بتوانند آرامش و راحتی را تجربه کنند. حمایت از حقوق کودکان کار باعث افزایش کیفیت زندگی آن‌ها خواهد شد (۴).

بر اساس کنوانسیون حقوق کودک، کودکان کار به کودکانی اطلاق می‌شوند که به طور مستقیم در فعالیت‌های اقتصادی مشارکت دارند و این فعالیت‌ها بر سلامت، آموزش یا رشد آن‌ها تأثیر منفی می‌گذارد (۵). در ایران، کودکان کار در بخش‌های مختلفی، از جمله ساخت و ساز، کشاورزی، خدمات، صنایع دستی و فروشندگی مشغول به کار هستند. آمار دقیقی از تعداد کودکان کار در ایران وجود ندارد، اما برآوردها نشان می‌دهد که این تعداد در حال افزایش است.

علل اصلی کودکان کار در ایران فقر، بیکاری، کمبود امکانات آموزشی، عدم دسترسی به خدمات اجتماعی، مشکلات خانوادگی، مهاجرت و جنگ هستند. افزایش تعداد کودکان کار در ایران به عوامل مختلفی برمی‌گردد. برخی از این عوامل شامل فقر، نابرابری اجتماعی، عدم دسترسی به آموزش و انجام کارهای غیر قانونی است. این عوامل باعث می‌شوند که کودکان به جای حقوق و بهره‌مندی از آموزش و پرورش به سخت کار کودکی بپردازند (۶).

کودکان کار در معرض خطرات متعددی، از جمله آسیب‌های جسمی، بیماری‌های شغلی، سوءتغذیه، سوءاستفاده جنسی، سوءاستفاده جسمی، عدم دسترسی به آموزش، انزوای اجتماعی، عدم اعتماد به نفس و مشکلات روانی قرار دارند. عدم وجود قوانین جامع و کامل برای حمایت از حقوق کودکان کار، عدم اجرای دقیق قوانین موجود، عدم آگاهی کافی جامعه از حقوق کودکان کار، نبود مکانیسم‌های نظارتی قوی، فساد اداری،

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-16]

عدم دسترسی به عدالت، عدم امکان دسترسی به وکیل، عدم امکان دسترسی به خدمات قضایی و عدم امکان دسترسی به خدمات اجتماعی یکی از ابتدایی‌ترین چالش‌های کودکان کار می‌باشد (۷).

به لحاظ اجتماعی نیز فقر، بیکاری، عدم دسترسی به آموزش، عدم دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی، عدم دسترسی به مسکن مناسب، عدم دسترسی به تفریحات سالم، عدم دسترسی به فرصت‌های شغلی و عدم پذیرش اجتماعی نیز معضلات دیگری هستند که کودکان کار همواره با آن‌ها دست و پنجه نرم می‌کنند (۸).

حمایت از حقوق کودکان کار موضوعی حیاتی است که در تحقیقات دانشگاهی مورد توجه قرار گرفته است. مطالعات متعددی جنبه‌های مختلف کار کودکان و چالش‌های پیش روی کودکان کار در سراسر جهان را مورد بررسی قرار داده‌اند. در یک زمینه جهانی، تحقیقات شیوع کار کودکان را در کشورهای در حال توسعه نشان داده است، جایی که مشکلات اقتصادی و کمبود فرصت‌های آموزشی، کودکان را به محیط‌های کاری استثمارگرانه وادار می‌کند (۹). مطالعات همچنین بر اهمیت پرداختن به علل ریشه‌ای کار کودکان مانند فقر، عدم دسترسی به آموزش و حمایت‌های قانونی ناکافی تأکید کرده‌اند (۱۰).

به طور خاص با تمرکز بر ایران، تحقیقات به چالش‌های منحصر به فردی که کودکان کار در این کشور با آن‌ها مواجه هستند، پرداخته است. به طور مثال، مطالعات تأثیر تحریم‌های اقتصادی و نابرابری‌های اجتماعی را بر شیوع کار کودکان در ایران برجسته کرده‌اند (۴). محققان همچنین چهارچوب قانونی حاکم بر کار کودکان در ایران را بررسی کرده و به خلأهایی در اجرا اشاره کرده‌اند که کودکان کار را در معرض استثمار قرار می‌دهد (۱۱). علاوه بر این، مطالعات عوامل اجتماعی و فرهنگی را که به تداوم کار کودکان در ایران کمک می‌کنند، بررسی کرده‌اند و تأثیر متقابل پیچیده بین فقر، آموزش و هنجارهای اجتماعی را روشن می‌کنند (۱۱).

یکی از حوزه‌های کلیدی تحقیق در زمینه حمایت از حقوق کار کودک، اثربخشی مداخلات و سیاست‌های با هدف مبارزه با کار کودکان است. مطالعات تأثیر مداخلات مختلف مانند برنامه‌های آموزشی، طرح‌های رفاه اجتماعی و اصلاحات قانونی را بر کاهش کار کودکان و بهبود رفاه کودکان کار ارزیابی کرده‌اند. تحقیقات همچنین نقش سازمان‌های بین‌المللی، دولت‌ها و سازمان‌های غیر دولتی را در رسیدگی به مسائل کار کودکان و ارتقای حقوق کودکان کار بررسی کرده است (۱۲).

علاوه بر این، تحقیقات پیامدهای درازمدت کار کودک بر رشد فیزیکی، عاطفی و شناختی کودکان را برجسته کرده است. مطالعات نشان داده است که کودکان کار در مقایسه با همسالان غیر شاغل خود در معرض خطر بیشتری برای تجربه مشکلات سلامتی، پریشانی روانی و عقب‌ماندگی تحصیلی هستند. محققان همچنین بر اهمیت دسترسی کودکان کار به آموزش، مراقبت‌های بهداشتی و خدمات حمایت اجتماعی برای کاهش اثرات منفی کار کودکان و ارتقای رفاه کلی آن‌ها تأکید کرده‌اند (۱۳).

در پایان، ادبیات حمایت از حقوق کودکان کار در جهان و ایران بر نیاز فوری به تلاش‌های جامع و هماهنگ برای رسیدگی به علل ریشه‌ای کار کودکان، تقویت حمایت‌های قانونی و ارائه خدمات حمایتی برای کودکان کار تأکید می‌کند. با ترکیب و تجزیه و تحلیل تحقیقات موجود، می‌توانیم درک عمیق‌تری از چالش‌های پیچیده‌ای که کودکان کار با آن مواجه هستند، به دست آوریم و راهبردهای مؤثری برای ارتقای حقوق و رفاه آن‌ها شناسایی کنیم.

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-16]

هدف از این مقاله، واکاوی جنبه‌های مختلف حمایت از حقوق کودکان کار در ایران، بررسی چالش‌ها، قوانین و راهکارهای مقابله با این معضل است. همچنین این مقاله بررسی جنبه‌های چندوجهی حمایت از حقوق کار کودک در ایران می‌پردازد. این مطالعه با بررسی چالش‌های پیش روی کودکان کار، چهارچوب قانونی موجود و نقش ذی‌نفعان مختلف در حمایت از حقوق کودکان، به دنبال روشن‌کردن پیچیدگی‌های این موضوع است. یکی از جنبه‌های کلیدی که باید در نظر گرفت عوامل اجتماعی ـ اقتصادی است که در همه‌گیرشدن کار کودکان در ایران نقش دارد. فقر، عدم دسترسی به آموزش و هنجارهای فرهنگی همگی نقش مهمی در تداوم این عمل مضر دارند. درک این عوامل اساسی در توسعه راهبردهای مؤثر برای حمایت و حمایت از حقوق کودکان کار بسیار مهم است. همچنین این مقاله به بررسی قوانین و سیاست‌های موجود در رابطه با کار کودک در ایران و ارزیابی اثربخشی آن‌ها در حفظ حقوق کودکان می‌پردازد. با تحلیل خلأها و کاستی‌های موجود در چهارچوب قانونی، می‌توان زمینه‌های بهبود را شناسایی و توصیه‌هایی برای افزایش حمایت از کودکان کار ارائه کرد. در خاتمه، این مقاله بر آن است تا تحلیلی جامع از ابعاد مختلف حمایت از حقوق کودک کار در ایران ارائه دهد. امیدواریم با برجسته‌کردن چالش‌ها، فرصت‌ها و راه‌حل‌های بالقوه در تلاش‌های مستمر برای ایجاد محیطی امن‌تر و عادلانه‌تر برای کودکان در نیروی کار مشارکت کنیم.

روش

اولین گام برای نوشتن مقاله حاضر، انجام یک جستجوی جامع در ادبیات مرتبط با استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی دانشگاهی، فهرست‌های کتابخانه‌ای و سایر منابع علمی بود. این فرآیند مستلزم شناسایی اصطلاحات، مفاهیم و مضامین کلیدی مرتبط با موضوع تحقیق برای هدایت جستجو و بازیابی منابع مربوطه می‌باشد. پس از جمع‌آوری ادبیات، گام بعدی ارزیابی و تحلیل انتقادی منابع انتخاب‌شده برای استخراج بینش‌ها، استدلال‌ها و یافته‌های کلیدی است که به درک مسأله تحقیق کمک می‌کنند. این فرایند شامل ترکیب اطلاعات از منابع مختلف، شناسایی الگوها و روندها، ارزیابی کیفیت و ارتباط ادبیات با موضوع تحقیق است. حفظ دیدگاه انتقادی و درگیرشدن در گفتگوی متفکرانه با ادبیات موجود برای ایجاد یک استدلال منسجم و مورد حمایت ضروری است. نوع تحقیق در پژوهش حاضر نظری و روش آن توصیفی ـ تحلیلی می‌باشد.

یافته‌ها

علیرغم وجود قوانین و مقررات با هدف حمایت از حقوق کودکان در نیروی کار، کار کودکان همچنان یک موضوع مبرم در ایران است. ارزیابی اثربخشی قوانین کار کودکان در ایران برای درک شکاف‌ها و چالش‌هایی که در حفاظت از رفاه کودکان کار وجود دارد، ضروری است (۱). یکی از جنبه‌های کلیدی این ارزیابی، ارزیابی نحوه اجرای قوانین موجود است، در حالی که ایران کنوانسیون‌های بین‌المللی کار کودک مانند کنوانسیون حقوق کودک را تصویب کرده است، نگرانی‌هایی در مورد اجرای این قوانین در سطح ملی وجود دارد (۴).

یکی دیگر از عوامل مهم در ارزیابی اثربخشی قوانین کار کودکان در ایران، رواج بخش‌های کار غیر رسمی و غیر قانونی است که در آن کودکان اغلب به کار گرفته می‌شوند. این بخش‌ها که شامل کشاورزی، مشاغل خانگی و صنایع کوچک می‌شود، چالش‌هایی را برای نظارت و تنظیم شیوه‌های کار کودکان ایجاد می‌کند. کودکانی که در این بخش‌ها کار می‌کنند، به ویژه در معرض استثمار و

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-16]

سوءاستفاده قرار می‌گیرند، زیرا اغلب فاقد حمایت‌های قانونی و دسترسی به آموزش و خدمات اجتماعی هستند (۱۴).

علاوه بر این، شرایط اجتماعی ـ اقتصادی در ایران نقش به سزایی در تداوم شیوه‌های کار کودکان دارد. فقر، عدم دسترسی به آموزش و نابرابری‌های اجتماعی به شیوع کار کودکان در کشور دامن می‌زند. پرداختن به این عوامل زمینه‌ساز در مبارزه مؤثر با کار کودکان و تضمین حمایت از حقوق کودکان در ایران ضروری است. علاوه بر این، هنجارها و نگرش‌های فرهنگی نسبت به کار کودکان نیز ممکن است بر اثربخشی قوانین و سیاست‌هایی با هدف ریشه‌کن‌کردن این عمل تأثیر بگذارد (۱).

به منظور بهبود اثربخشی قوانین کار کودکان در ایران، نیاز به اصلاحات جامعی وجود دارد که به ریشه‌های کار کودکان رسیدگی کند و مکانیسم‌های اجرایی را تقویت کند. این موارد شامل افزایش منابع برای نظارت و بازرسی از محل کار، ارائه حمایت از خانواده‌های در معرض خطر، و ارتقای آموزش و آگاهی در مورد حقوق کودکان است. همکاری بین سازمان‌های دولتی، سازمان‌های جامعه مدنی و شرکای بین‌المللی در توسعه و اجرای راه حل‌های پایدار برای مبارزه با کار کودکان در ایران ضروری است (۱۵).

۱. قوانین و مقررات موجود در حمایت از حقوق کودکان کار

۱-۱. قانون کار: تعریف کودک کار، ممنوعیت کار کودکان زیر ۱۵ سال، حداقل سن مجاز برای کار، شرایط کار کودکان، حقوق و مزایای کودکان کار (۱۶).

نقاط ضعف: عدم اجرای کامل قانون، عدم وجود مکانیسم‌های نظارتی کافی، عدم وجود ضمانت اجرایی مناسب (۱۶).

۱-۲. قانون حمایت از کودکان و نوجوانان: تعریف کودک کار، ممنوعیت کار کودکان زیر ۱۵ سال، حقوق کودکان کار، وظایف دولت در قبال کودکان کار (۱۷).

نقاط ضعف: عدم وجود ضمانت اجرایی مناسب، عدم وجود مکانیسم‌های نظارتی کافی، عدم آگاهی کافی جامعه از این قانون (۱۷).

۱-۳. کنوانسیون حقوق کودک: حقوق کلی کودکان، حقوق کودکان کار، وظایف دولت در قبال کودکان (۱۸).

نقاط ضعف: عدم اجرای کامل کنوانسیون، عدم وجود مکانیسم‌های نظارتی کافی (۱۸).

۲. نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در حمایت از کودکان کار:

سازمان‌های مردم‌نهاد (NGO) با شناسایی کودکان کار در مناطق محروم و مناطق شهری، به ارائه خدمات حمایتی، درمانی، آموزشی و فرهنگی به آن‌ها می‌پردازند. این سازمان‌ها با تأمین هزینه‌های زندگی، ارائه کمک حقوقی، حمایت از کودکان کار در مواقع نیاز و جلوگیری از سوءاستفاده از آن‌ها، نقش مهمی در حمایت از حقوق آن‌ها ایفا می‌کنند. همچنین با ایجاد زمینه برای آموزش و ارتقای آگاهی جامعه درباره کودکان کار، کمک به تغییر نگرش مردم نسبت به آن‌ها و ترویج فرهنگ حمایتی از حقوق آن‌ها، به کاهش این معضل کمک می‌کنند (۱۶).

۳. برنامه‌های آموزشی و حمایتی برای کودکان کار:

این برنامه‌ها را به طور کلی می‌توان در چهار بخش تقسیم نمود: اول آموزش‌های حرفه‌ای که شامل ارائه آموزش‌های حرفه‌ای و مهارتی به کودکان کار، به منظور ایجاد فرصت‌های شغلی بهتر و پیشگیری از کار غیر قانونی و خطرناک است؛ دیگری آموزش‌های عمومی است که شامل ارائه آموزش‌های عمومی و لازم برای کودکان کار، به منظور ارتقای سواد و دانش آن‌ها و ایجاد فرصت‌های بهتر برای آینده آن‌ها است؛ برنامه سوم را می‌توان به عنوان مشاوره و حمایت روانی دانست، بدین‌معنا که ارائه

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-16]

مشاوره و حمایت روانی به کودکان کار، به منظور رفع مشکلات روحی و روانی آن‌ها و کمک به بازگشت به زندگی عادی بسیار کمک‌کننده است؛ دسته اخر شامل حمایت مادی بوده که ارائه حمایت مادی به کودکان کار، به منظور تأمین هزینه‌های زندگی و کاهش فقر و نیازمندی خانواده‌های آن‌ها می‌باشد (۱۹).

۴. مشکلات اقتصادی و خانوادگی کودکان کار: فقر و نداری از عوامل اصلی ترغیب کودکان به کار است. خانواده‌های فقیر به دلیل نداشتن درآمد کافی، مجبور به فرستادن کودکان خود به کار هستند تا هزینه‌های زندگی خود را تأمین کنند. بیکاری والدین و عدم وجود فرصت‌های شغلی مناسب برای سرپرست خانواده، یکی دیگر از عوامل مهم در ترغیب کودکان به کار است. خانواده‌های بیکار برای تأمین هزینه‌های زندگی خود، مجبور به فرستادن کودکان خود به کار هستند. مشکلات خانوادگی مانند طلاق، فوت سرپرست خانواده و اعتیاد والدین نیز می‌توانند به کودکان کار منجر شوند. این کودکان برای تأمین هزینه‌های خود و خانواده‌های خود مجبور به کار هستند. مهاجرت به مناطق شهری برای یافتن کار و زندگی بهتر، نیز می‌تواند به کودکان کار منجر شود. خانواده‌های مهاجر به دلیل عدم وجود شغل و مسکن مناسب در شهر، مجبور به فرستادن کودکان خود به کار هستند (۲۰).

۵. راهکارهای افزایش آگاهی عمومی درباره کودکان کار: یکی از راهکارهای اولیه، اجرای برنامه‌های آموزشی و فرهنگی در مدارس، دانشگاه‌ها، مراکز دینی و سازمان‌های مردم‌نهاد، به منظور ارتقای آگاهی جامعه درباره کودکان کار و خطرات آن است. همچنین استفاده از رسانه‌های صوتی و تصویری، روزنامه‌ها، مجله‌ها و فضای مجازی برای اطلاع‌رسانی به جامعه درباره کودکان کار و راهکارهای حمایت از آن‌ها نیز می‌تواند راهکار مناسبی باشد. علاوه بر این‌ها، برگزاری کمپین‌ها و رویدادهای عمومی به منظور جلب توجه جامعه به مشکلات کودکان کار و تشویق مردم به حمایت از آن‌ها بسیار کمک‌کننده است (۲۱).

۶. نقش رسانه‌ها در جلب توجه به موضوع کودکان کار: رسانه‌ها می‌توانند با اطلاع‌رسانی به موقع و دقیق درباره مشکلات کودکان کار، آگاهی جامعه را درباره این موضوع افزایش دهند و باعث جلب توجه مسئولان به این موضوع شوند. رسانه‌ها همچنین می‌توانند با ارائه برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی و انتشار مطالب و مقالات در مورد کودکان کار، به ترویج فرهنگ حمایتی از این کودکان کمک کنند. از طرفی رسانه‌ها می‌توانند با به تصویرکشیدن مشکلات و چالش‌های کودکان کار، فضای همدلی و همراهی را در جامعه ایجاد کنند و باعث انگیزه‌دادن به مردم برای کمک به آن‌ها شوند (۲۱).

۷. چالش‌های حقوقی و اجتماعی پیش روی کودکان کار: کودکان کار با چالش‌های حقوقی و اجتماعی بی‌شماری رو به رو هستند که به طور قابل توجهی بر رفاه و رشد آن‌ها تأثیر می‌گذارد. از منظر حقوقی، یکی از چالش‌های اصلی عدم حمایت و اجرای کافی قوانین کار کودکان است. بسیاری از کشورها قوانینی برای تنظیم اشتغال خردسالان دارند، اما مکانیسم‌های اجرایی اغلب ضعیف یا ناکارآمد هستند که منجر به استثمار گسترده کودکان کار می‌شود. این نه‌تنها حقوق اولیه آن‌ها را نقض می‌کند، بلکه چرخه‌های فقر و نابرابری را تداوم می‌بخشد (۲۲).

در عرصه اجتماعی، کودکان کار اغلب به دلیل وضعیت اقتصادی و عدم دسترسی به آموزش با تبعیض مواجه می‌شوند. آن‌ها در معرض خطر بیشتری از سوءاستفاده فیزیکی و عاطفی و همچنین استثمار توسط کارفرمایانی هستند که از موقعیت آسیب‌پذیر آن‌ها سوءاستفاده

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-16]

می‌کنند. علاوه بر این، فقدان سیستم‌ها و منابع حمایت اجتماعی برای کودکان کار چالش‌های آن‌ها را تشدید می‌کند و گزینه‌های محدودی برای فرار از چرخه فقر و استثمار را در اختیار آن‌ها قرار می‌دهد (۲۳).

پرداختن به چالش‌های حقوقی و اجتماعی پیش روی کودکان کار نیازمند رویکردی چندوجهی است که شامل همکاری بین دولت‌ها، سازمان‌های غیر دولتی و جوامع است. تقویت چهارچوب‌های قانونی، بهبود مکانیسم‌های اجرایی و دسترسی به آموزش و خدمات اجتماعی گام‌های اساسی در تضمین حمایت و رفاه کودکان کار است. با پرداختن به این چالش‌ها به طور کل‌نگر، می‌توانیم جامعه‌ای عادلانه‌تر و منصفانه‌تر ایجاد کنیم که در آن همه کودکان فرصت رشد و دستیابی به پتانسیل کامل خود را داشته باشند (۲۳).

۸. راهکارهایی برای حمایت از حقوق کودکان کار در ایران: برای حمایت از حقوق کودکان کار در ایران می‌توان به راهکارهای مختلفی اشاره کرد. از جمله این راهکارها عبارتند از:

تأمین شرایط زندگی مناسب برای کودکان، مانند فراهم‌کردن فرصت‌های تحصیلی برای کودکان، تضمین حقوق مالی و اجتماعی برای خانواده‌های کودکان کار یا تشویق به کارهای انسانی و آموزشی برای کودکان همانند ایجاد برنامه‌های آموزشی مناسب برای کودکان و تشویق به شرکت در فعالیت‌های آموزشی و خلاقیت. علاوه بر موارد ذکرشده تنظیم قوانین و مقررات محافظت‌کاری برای کودکان مثل تنظیم قوانین محافظت‌کاری مناسب برای کودکان و اجرای صحیح و رصد قوانین محافظت‌کاری برای کودکان می‌تواند از راهکارهای مناسب برای حمایت از حقوق این کودکان باشد (۲۴).

در کنار موارد ذکرشده، قانونگذاری و تنظیم قوانین و مقررات مرتبط با کار کودکان نیز از موارد بسیار ضروری در هر جامعه‌ای است، مانند ایجاد قوانین صادره از سازمان کار و میراث فرهنگی به منظور جلوگیری از به کارگیری کودکان زیر ۱۵ سال یا تشویق به ایجاد برنامه‌های تعلیمی و آموزشی رایگان برای کودکان کار یا افزایش اطلاع‌رسانی و آگاهی مردم درباره حقوق کودکان کار و پیامدهای منفی استفاده از آن‌ها و ارتقای همکاری‌های بین دولت، سازمان‌های غیر دولتی و بین‌المللی، جامعه مدنی و صنعتگران به منظور حمایت از حقوق کودکان کار (۴).

بحث و نتیجه‌گیری

حمایت از حقوق کودکان کار در ایران امری حیاتی است که نیازمند تلاش و همکاری همه اقشار جامعه است. با اجرای راهکارهای مناسب و ایجاد تغییرات سازمانی و اجتماعی، می‌توان به حفظ حقوق و آینده بهتری برای این کودکان پرداخت.

با توجه به مواردی که در متن این مقاله ذکر شد، حمایت از حقوق کودکان کار در ایران امری ضروری و حیاتی به حساب می‌آید. تأمین شرایط زندگی مناسب، تشویق به کارهای انسانی و آموزشی، و تنظیم قوانین محافظت‌کاری برای کودکان می‌تواند گام‌های مؤثری برای حمایت از این گروه جامعه‌ای مهم باشد. اجرای مؤثر این راهکارها می‌تواند بهبود چشم‌گیری در شرایط زندگی کودکان کار در ایران ایجاد و توسعه دهد. برای بهبود وضعیت کودکان کار، ضروری است که به مشکلات ریشه‌ای این پدیده از جمله فقر، بیکاری، عدم دسترسی به آموزش و خدمات اجتماعی پرداخته شود. همچنین باید با تدوین قوانین جامع و اجرای آن‌ها، به حمایت از حقوق کودکان کار و پیشگیری از سوءاستفاده از آن‌ها توجه شود. از طرف دیگر، ضروری است که سازمان‌های مردم‌نهاد، رسانه‌ها و

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-16]

جامعه در کنار دولت نقش فعال خود را در حمایت از کودکان کار ایفا کنند (۲۵).

در زمینه حمایت از حقوق کودکان کار، مطالعه تطبیقی چهارچوب‌های قانونی در کشورهای مختلف، بینش‌های ارزشمندی را در مورد اثربخشی سیاست‌ها و شیوه‌های موجود ارائه می‌دهد. ایران به عنوان یکی از امضاکنندگان کنوانسیون‌های بین‌المللی مانند کنوانسیون حقوق کودک، تعهداتی را برای حمایت از حقوق کودکان، از جمله کسانی که به کار مشغول هستند، متعهد شده است. با این حال، اجرا و اجرای این قوانین در مناطق و بخش‌های مختلف متفاوت است که منجر به نابرابری در حمایت از کودکان کار می‌شود (۲۶).

یکی از جنبه‌های کلیدی تحلیل تطبیقی، بررسی چهارچوب‌های قانونی حاکم بر کار کودکان در ایران و سایر کشورها است. که شامل مطالعه قوانین، مقررات و سیاست‌های خاص است که بر استخدام افراد زیر سن قانونی حاکم است و همچنین مکانیسم‌های موجود برای نظارت و اجرای این مقررات. با مقایسه نقاط قوت و ضعف این چهارچوب‌های قانونی، محققان می‌توانند زمینه‌های بهبود و بهترین شیوه‌هایی را که می‌توان برای تقویت حمایت از کودکان کار در ایران اتخاذ کرد، شناسایی کرد (۲۷).

یکی دیگر از ملاحظات مهم در مطالعات تطبیقی، زمینه فرهنگی و اجتماعی است که کار کودک در آن رخ می‌دهد. در ایران نیز مانند بسیاری از کشورها، عوامل اقتصادی ـ اجتماعی، هنجارهای فرهنگی و شیوه‌های سنتی نقش به سزایی در شکل‌دادن به تجربیات کودکان کار دارند. درک این عوامل زمینه‌ای برای توسعه مداخلات و سیاست‌های مؤثری که به علل ریشه‌ای کار کودکان و ارائه راه حل‌های پایدار برای حمایت از حقوق کودکان کار، ضروری است (۲۸). علاوه بر این، مطالعات تطبیقی می‌تواند تأثیر جهانی‌شدن و تجارت بین‌المللی را بر شیوه‌های کار کودکان روشن کند. همانطور که اقتصادها به طور فزاینده‌ای به هم مرتبط می‌شوند، تقاضا برای نیروی کار ارزان اغلب منجر به استثمار جمعیت‌های آسیب‌پذیر، از جمله کودکان می‌شود. با بررسی اینکه چگونه چهارچوب‌های قانونی مختلف به این چالش‌ها پاسخ می‌دهند، محققان می‌توانند استراتژی‌هایی را برای ترویج شیوه‌های کار اخلاقی شناسایی کنند و اطمینان حاصل کنند که کودکان کار در تعقیب رشد اقتصادی در معرض شرایط مضر یا خطرناک قرار نمی‌گیرند. به طور کلی، مطالعه تطبیقی چهارچوب‌های قانونی برای حمایت از کودکان کار در ایران، درک جامع و ظریفی از مسائل پیچیده پیرامون کار کودکان ارائه می‌دهد. با تحلیل نقاط قوت و ضعف سیاست‌های موجود، در نظرگرفتن زمینه‌های فرهنگی ـ اجتماعی و پرداختن به تأثیرات جهانی، محققان می‌توانند بینش‌های ارزشمندی را به تلاش‌های جاری برای حفظ حقوق و رفاه کودکان کار در ایران و فراتر از آن کمک کنند. در مجموع، ارزیابی اثربخشی قوانین کار کودکان در ایران نیازمند رویکردی کل‌نگر است که عوامل حقوقی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را در نظر بگیرد. با شناسایی شکاف‌ها و چالش‌ها در چهارچوب قانونی فعلی و اجرای مداخلات هدفمند، ایران می‌تواند در جهت ایجاد محیطی امن و عادلانه برای همه کودکان تلاش کند.

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-16]

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نماید که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-16]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

References

1. Ghahremani S, Khosravifar S, Ghazanfarpour M, Sahraei Z, Saeidi A, Jafarpour H, et al. Factors affecting child labor in Iran: A systematic review. International Journal of Pediatrics. 2019; 7(9): 10067-10075.

2. Moayad S, Kamal S, Sajjadi H, Vameghi M, Harouni G, Alamdari S. Child labor in Tehran, Iran: abuses experienced in work environments. Child Abuse & Neglect. 2021; 8(117): 115-136.

3. Silverman M. Children's rights and social work. Social Service Review. 1977; 51: 171-178.

4. Pourmohammad Golzari Nobar M, Arfania B, Afshari M, Ansari M. Child labour in Iran: Problems and solutions. Journal of Childhood Studies. 2023; 48(4): 56-66.

5. Waterston T, Davies R. The Convention on the Rights of the Child. The Lancet. 2006; 367: 698.

6. Shahraki S, Fouladiyan M, Toosifar J. Child labor processes in the city of Mashhad: A narrative study. Children and Youth Services Review. 2020; 119: 105474.

7. Thi A, Zimmerman C, Pocock N, Chan C, Ranganathan M. Child domestic work, violence and health outcomes: A rapid systematic review. International Journal of Environmental Research and Public Health. 2021; 19(1): 427.

8. Wood D. Effect of child and family poverty on child health in the United States. Pediatrics. 2003; 112: e707-e711.

9. Naeem Z, Shaukat F, Ahmed Z. Child labor in relation to poverty. International Journal of Health Sciences. 2011; 5(Suppl 2): 48-49.

10. Jafarey S, Lahiri S. Will trade sanctions reduce child labour?: The role of credit markets. Journal of Development Economics. 2002; 68: 137-156.

11. Momeni J, Mohsenzadeh R, Mohsenzadeh T, Zarchini R. The role of economic and legal factors in the emergence of the street children phenomenon in Khorram Abad, Lorestan Province - survey in 2015. AARN: Economic Anthropology (Topic). 2017; 77: 56-66.

12. Hennessy R. Exploring the role of social protection interventions in preventing child labour: Reinforcing the case for a human rights-based model of intervention. Journal of Human Rights Practice. 2023; 15(1): 262-283.

13. Ibrahim A, Abdalla S, Jafer M, Abdelgadir J, Vries N. Child labor and health: A systematic literature review of the impacts of child labor on child's health in low and middle-income countries. Journal of Public Health (Oxford, England). 2018; 41: 18-26.

14. Yuhaeni W. The legal protection towards child labour in an attempt to improve their work safety and health. International Journal of Science and Society. 2020; 2(1): 188-203.

15. Sadabadi A, Fehri F, Fartash K. Social innovation action research for lifestyle improvement of child labour in Tehran (social innovation's idea on child labour lifestyle). Systemic Practice and Action Research. 2021; 35: 89-105.

16. Arat Z. Analyzing child labor as a human rights issue: its causes, aggravating policies and alternative proposals. Human Rights Quarterly. 2002; 24: 177-204.

17. Andriiv V. Problems of international legal regulation of protection of labor rights of children and adolescents. Vìsnik Marìupol′s′kogo Deržavnogo Unìversitetu. Serìâ: Pravo. 2021; 12(21): 14-24.

18. Tehrani N. Globalization of the economy and its impact on child labor force. Qom: 4th National Conference on Law and Judicial Studies; 2017. [Persian]

19. Zaman S. Employment linked skills training for underprivileged children and youth in Bangladesh. Journal of Socialomics. 2015; 4: 1-5.

20. Moltafet S, Shahriari M, Hezbavi M. Analysis of the condition and consequences of habitus of street laboring children using grounded theory. Journal of Social Work Research. 2020; 7(25): 31-70. [Persian]

21. Khoubbakht Niknami B. Critique and review of policies and solutions proposed for supporting child and street laborers. Child Rights. 2019; 1(1): 93-109. [Persian]

22. Abdi F, Saeieh SE, Roozbeh N, Yazdkhasti M. Health policy making for street children: Challenges and strategies. Int J Adolesc Med Health. 2017; 31(1). [Persian]

23. Rezaei Matin A, Ataei Hamadani M. Socialization of street children based on safe environmental design for rehabilitation. Tehran: 4th International Conference on Research in Science and Technology; 2016. [Persian]

24. United Nations Children's Fund (UNICEF) in Iran, National Body of the Convention on the Rights of the Child (Ministry of Justice). Convention on the Rights

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-16]

of the Child, adopted by the UN General Assembly on November 20, 1989. [Persian]

25. Alizadeh Birjandi A. The performance of charities in dealing with beggars (Case Study: Qajar and Pahlavi periods). Journal of Endowment and Charity Studies. 2023; 1(1): 239-256. [Persian]

26. Khatirian F. Supporting child laborers in Iranian law and its conformity with international instruments. Mashhad: The First National Conference on Globalization of Children's and Adolescents' Rights from a Legal and Psychological Perspective; 2018. [Persian]

27. Rahmati Far M. Examining the status of child labor in Iranian law from the perspective of Article 4 of the Universal Declaration of Human Rights. Legal Research Quarterly. 2018; 21(82): 283-306. [Persian]

28. Pirkhandan P, Sattar S, Siahpour F. Typology of child labor and the harms caused by it to working children in Tehran. Journal of Social Work Research. 2021; 8(28): 115-158. [Persian]

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-11-16]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.